

به نام خداوند جان و خرد

درسنامه علوم و فنون ادبی (۲)

پایه یازدهم

تهیه شده در گروه درسی زبان و ادبیات فارسی استان آذربایجان شرقی

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

(مدیر گروه درسی ادبیات فارسی استان : خانم حکیمه خوش نظر)

تالیف :

(قربان برومندنژاد - رقیه افکاری مهربانی - فریبا ابراهیم زاده - روح انگیز راشدی - لیلا شکری - دیانا مرادیان - حکیمه آذرپور - سیامک محصلی - حسین عمیدی کلوانق - عظیم محمد نژاد - ناهیده اشرفی - منصور دلیر)

ویرایش :

دیانا مرادیان

فهرست

فصل یکم

صفحه

درس یکم: تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های هفتم، هشتم، نهم ۳

درس دوم: پایه‌های آوایی ۱۳

درس سوم: تشبیه ۲۰

فصل دوم

درس چهارم: سبک شناسی‌های قرن هفتم، هشتم، نهم (سبک عراقی) ۲۷

درس پنجم: پایه‌های آوایی همسان (۱) ۳۲

درس ششم: مجاز ۴۱

فصل سوم

درس هفتم: تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های دهم و یازدهم ۵۶

درس هشتم: پایه‌های آوایی همسان (۲) ۵۹

درس نهم: استعاره ۶۷

فصل چهارم

درس دهم: سبک شناسی قرن‌های دهم و یازدهم (سبک هندی) ۷۰

درس یازدهم: پایه‌های آوایی همسان دولختی ۷۷

درس دوازدهم: کنایه ۸۸

تنظیم: قربان برومندنژاد از اهر ، رقیه افکاری مهربانی از ناحیه یک

اهداف درس:

شناخت عوامل مؤثر در تغییر سبک خراسانی به عراقی و دلیل این نامگذاری

آشنایی با تأثیرات فرهنگی، ادبی و اجتماعی حمله مغول

شناخت وضعیت زبان و ادبیات فارسی بعد از حمله مغول و تیموریان

آشنایی با ویژگی‌های شعر و نثر این دوره، شاعران و نویسندگان بنام و نمونه آثار آنها

آشنایی با دو جریان نثرنویسی در این دوره و نمونه آثاری برای هر یک از دو جریان

مهارت در تشخیص شعر سبک خراسانی و عراقی

شناخت حوزه‌های جدید شعر فارسی

آشنایی با پیامدهای حکومت تیموریان در ایران و وضعیت فرهنگ و ادب و هنر در زمان آنها

ایجاد نگرش مثبت و علاقه به ادبیات و تحولات ادبی

*قرن هفتم:

علل تغییر سبک از خراسانی به عراقی:

عوامل سیاسی و اجتماعی مثل روی کار آمدن حکومت‌های غزنوی و سلجوقی

تغییر مرکزیت ادبی و سیاسی از خراسان به عراق عجم

فاصله گرفتن دو جریان شعری سبک «بینابین» و «آذربایجانی» از «سبک خراسانی»

دلیل نام‌گذاری سبک این دوره به «عراقی»:

۱- انتقال کانون‌های فرهنگی از خراسان به عراق عجم، بعد از مغول .

۲- وجود شاعران و نویسندگان بزرگی از اهالی شهرهای عراق عجم

(اصفهان، همدان، ری، اراک کنونی و....) در این دوره.

مهم‌ترین رویداد تاریخی قرن هفتم: حمله مغولان در اوایل قرن هفتم (۶۱۶ ه . ق.)

- آسیب‌های عمده به نظام اقتصادی، کشاورزی و فرهنگی ایران
- ویرانی خراسان که کانون فرهنگی ایران بود
- از بین رفتن بسیاری از مدارس، که مهدهای علم و فرهنگ بودند
- کشته شدن بزرگانی چون نجم الدین کبری ، فریدالدین عطار نیشابوری و کمال الدین اسماعیل،مداح جلال الدین خوارزمشاه

پیامدهای منفی حمله مغول

کمال الدین اسماعیل درباره قتل عام سال ۶۳۳ ه . ق. مغولان در اصفهان می گوید:

کس نیست که تا بر وطن خود گرید
دی بر سر مرده‌ای دو صد شیون بود
بر حال تباہ مردم بد گرید
امروز یکی نیست که بر صد گرید

علل روی آوردن دوستداران فرهنگ و اخلاق، به تصوف و عرفان در قرن هفتم :

- ویرانی بنیان‌های فرهنگ و اخلاق
- انزوا، یاس و سرخوردگی دوستداران فرهنگ و اخلاق
- پناه بردن دوستداران فرهنگ و ادبیات به تصوف برای کسب آرامش

تاثیر حمله مغول و تیمور بر ادبیات

- عواطف انسانی
- ترویج روحیه تسامح(مدارا)
- ترویج روحیه تساهل (آسان گرفتن بر یکدیگر)
- خدمت به خلق، آزادگی و اعتقاد به بی ثباتی دنیا

رونق ادبیات عرفانی با تکیه برمسائلی مانند

اولین نشانه‌های تغییر سبک از زمان **سلجوقیان** آغاز شده بود.

وضعیت زبان و ادبیات فارسی در قرن هفتم

- حمله ویرانگر مغول
- هجوم وحشیانه تیمور
- کشته و متواری شدن دانشمندان و ادیبان و محو دربارهای ادب دوست و خاندان‌های فرهنگ پرور
- زبان دچار سستی و نابسامانی گردید

عوامل مخرب و منفی زبان در قرن هفتم

علت نابسامانی زبان در قرن هفتم:

نابودی بسیاری از دربارهای ادب دوست و کشته شدن خاندان‌های فرهنگ پرور و متواری شدن دانشمندان و ادیبان.

پیامدهای مثبت حمله مغول در زبان و ادبیات فارسی (قرن هفتم)

رشد زبان و ادبیات و اعتبار یافتن ادیبان و اندیشمندان

پدید آمدن آثار ارزشمند در حوزه‌های جغرافیایی جدید (ری، فارس، همدان و اطراف آنها)

تغییر سبک از خراسانی به عراقی

پدید آمدن قالب‌های جدید در شعر و نثر

تأثیر حمله مغول بر زبان از رواج افتادن زبان رسمی و رایج عربی و توجه به زبان فارسی که زبان توده مردم بود.

ویژگی‌های شعر فارسی در قرن هفتم

- * نرم و دلنشین شدن اوزان شعر
- * روی برتافتن شاعران از حاکمان
- * کمرنگ شدن قالب قصیده (که پیش از این در خدمت ستایش فرمانروایان بود)
- * گسترش قالب مثنوی و فراهم آوردن میدانی فراخ برای عاطفه، اخلاق و عرفان
- * خلق آثاری مانند مثنوی مولوی (حماسه ای عرفانی) که قهرمانش، انسان پاک نهاد و خداجویی است که به نبرد با هوای نفس می پردازد.
- * برخوردار شدن از معانی عمیق انسانی و آسمانی
- * گسترش غزل (که زبان دل و عشق بود)

وضعیت نثر فارسی در قرن هفتم

۱- ساده نویسی	نمونه	طبقات ناصری (اخلاقی)
		مرصادالعباد (عرفانی)
۲- پیچیده نویسی (محتوا عمدتاً تاریخ حاکمان وقت)	نمونه	تاریخ و صاف (تاریخ مغول)
		تاریخ جهانگشای جوینی (تاریخ مغول)

معروف ترین شاعران قرن هفتم * مولانا جلال الدین بلخی معروف به مولوی * سعدی * فخرالدین عراقی

معروف ترین نویسندگان قرن هفتم

۱) نجم الدین رازی (معروف به نجم دایه) ۲) عطاملک جوینی ۳) سعدی ۴) خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی ۵) شمس قیس رازی

از شاخص ترین شاعران عارف است که در دو محور اندیشه و احساس آثار جاودانه ای پدید آورد.		
آثار	منظوم	در هر دو اثر بسیاری از معارف بشری و مسائل عرفانی را بیان کرده است
	منثور	مثنوی معنوی
		دیوان شمس
	مکتوب	مثنوی
مکتوب		مجموعه نامه های مولا نا به قلم خودش
این اثر مولا نا سبک نثر وی را بیشتر و بهتر نمودار می سازد.		

<p>فرمانروای ملک سخن سی و پنج سال گرد جهان گشت، تجربه اندوخت و از هر خرمنی خوشه‌ای چید در ادبیات تعلیمی سخن گوی ضمیر خودآگاه ایرانی است در سرودن غزل‌های عاشقانه نیز سرآمد شاعران و نویسندگان فارسی زبان است در بیشتر قالب‌های ادبی طبع آزمایی کرده و شاهکارهای ماندگاری در ادب فارسی به یادگار گذاشته است.</p>				سعدی	
آثار	منظوم	بوستان	در قالب مثنوی / موضوع: آموزش اخلاق و حکمت		
	منثور	گلستان	به نثر مسجع / موضوع: آموزش اخلاق و حکمت		

<p>از شاعران نام آور قرن هفتم صاحب غزل‌های عرفانی زیبا</p>				فخرالدین عراقی	
آثار	منظوم	عشاق نامه	<p>- مثنوی عرفانی - هر فصل این مثنوی درباره یکی از مباحث عرفانی است - با تمثیل و حکایت پایان یافته است</p>		
	منثور	لمعات	<p>- در قالب نظم و نثر - در بیان سیر و سلوک عارفانه</p>		

<p>معروف به نجم دایه از منشیان و نویسندگان توانا و از عارفان وارسته قرن هفتم</p>				نجم الدین رازی	
آثار	منثور	مرصادالعباد من المبدأ الی المعاد	<p>- در بیان سلوک دین و تربیت نفس انسانی. - نثر کتاب گاهی ساده و گاه دارای سجع و موازنه، دارای احادیث، آیات و اشعاری از خود و شاعران دیگر، نثری شیوا، آراسته و دل انگیز دارد. - از متون والای عارفانه فارسی</p>		

<p>از نثرنویسان بزرگ قرن هفتم :</p>				عطاملک جوینی	
<p>- خاندان او از افراد بانفوذ حکومت مغولان بود. وی از نوجوانی به کارهای دیوانی پرداخت و در سفرهای متعددی حضور داشت و اطلاعات فراوانی درباره تاریخ مغولان کسب کرد و در تالیف اثرش به کار گرفت.</p>					
آثار	منثور	تاریخ جهانگشا	<p>- در شرح ظهور چنگیز، احوال و فتوحات او، تاریخ خوارزمشاهیان، فتح قلعه‌های اسماعیلیه و حکومت جانشینان حسن صباح نوشته شده است. - نثر این کتاب مصنوع و دشوار است.</p>		

<p>از چهره‌های علمی و سیاسی در عصر ایلخانان وزیر مقتدر غازان خان و اولجایتو اقدام مهم فرهنگی او تأسیس عمارت ربع رشیدی در تبریز است که در حکم دانشگاه آن زمان بوده است.</p>					
--	--	--	--	--	--

خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی	آثار	منثور	جامع التواریخ	به نثری عالمانه و پخته نوشته شده است
از نویسندگان زبردست قرن هفتم				
شمس قیس رازی	آثار	منثور	المعجم فی معايير اشعار العجم	- از نخستین و مهم ترین آثار در علم عروض، قافیه، بدیع و نقد شعر - نثر او در مقدمه مصنوع و در اصل کتاب، ساده و عالمانه است.

تاریخ ادبیات فارسی در قرن هشتم

<p>- در این دوران به دلیل بی اعتقادی برخی از ایلخانان مغول و بی تعصبی برخی دیگر نسبت به مذاهب رایج، فرصتی پدید آمد تا صاحبان مذهب های مختلف عقاید خود را ابراز کنند.</p> <p>- قلمرو بالندگی زبان و فرهنگ فارسی نیز عرصه وسیعی یافت، به طوری که از شبه قاره هند تا آسیای صغیر، بسیاری به این زبان سخن می گفتند.</p> <p>- عراق عجم و مهم تر از آن شهر شیراز همچنان در حکم مرکز ادبی این عصر به شمار می رفت.</p> <p>- از بین رفتن دربارهای ادب دوست ایرانی تبار</p> <p>- از رونق افتادن قصیده سرایی</p> <p>- زبان شعر جز در سروده های شاعران شاخص، مانند خواجه و حافظ، به سستی گرایید</p>	<p>اوضاع سیاسی - اجتماعی و ادبی قرن هشتم</p>
--	---

معروف ترین شاعران قرن هشتم	خواجهی کرمانی - ابن یمین - حافظ - سلمان ساوجی - عبید زاکانی
----------------------------	---

معروف ترین نویسندگان قرن هشتم	عبید زاکانی - حمدالله مستوفی
-------------------------------	------------------------------

<p>- از غزل پردازان برجسته قرن هشتم است</p> <p>- غزل های او بر حافظ تأثیرگذار بوده است.</p> <p>- در ادبیات تعلیمی سخن گوی ضمیر خودآگاه ایرانی است</p> <p>- چند مثنوی به پیروی از پنج گنج نظامی سروده که نشان دهنده استادی او در شاعری است.</p> <p>- شعر او در مجموع، کمال یافته و پخته است.</p>	<p>خواجهی کرمانی</p>
<p>- شاعر قطعه سرای بزرگ قرن هشتم است.</p> <p>- شاعر عصر سربداران</p> <p>- مردی دهقان پیشه با قدرت شاعری</p> <p>- سراینده قطعات اخلاقی</p> <p>- در شعر خود قناعت پیشگی و بی اعتباری دنیا را مورد تأکید قرار داده است.</p> <p>مانند: مرد آزاده در میان گروه محترم آنگهی تواند بود وان که محتاج خلق شد، خوار است</p> <p>گر چه خوش خو و عاقل و داناست، که از ایشان به مالش استغناست گر چه در علم، بوعلی سیناست</p>	<p>ابن یمین</p>

- از شاعران بزرگ قرن هشتم است. - در غزل توجه خاصی به سعدی و مولوی داشته است. - دارای قصایدی نیز در سبک عراقی است. - مثنوی جمشید و خورشید او به شیوه داستان‌های نظامی سروده شده است.	سلمان ساوجی
---	--------------------

- از شاعران سرآمد قرن هشتم است. - با تلفیق عشق و عرفان، غزل فارسی را به کمال رسانید. - لحن سخن او گزنده، طنز آمیز و سرشار از خیرخواهی و اصلاح طلبی است. - در غزل او، فرهنگ گذشته ایران با همه کمال ایرانی اسلامی خود رخ می‌نماید و شعرش به قول خود او «همه بیت الغزل معرفت» است: شعر حافظ همه بیت الغزل معرفت است آفرین بر نفس دلکش و لطف سخنش	حافظ
--	-------------

- شاعر و نویسنده خوش ذوق و آگاه قرن هشتم - نکته‌یابی و انتقادهای ظریف اجتماعی او معروف است. - شاعری که ناملايمات اوضاع آشفته روزگار خود را بر نمی‌تافت - تزویر و ریاکاری حاکمان را در آثارش به تصویر می‌کشید.	عبید زاکانی
منظوم موش و گربه ناهنجاری‌های اجتماعی را به شیوه طنز و تمثیل بیان کرده است.	آثار منثور رساله دلگشا، اخلاق الاشراف و صدپند همگی به زبان طنز هستند

- از مورخان و نویسندگان مشهور ایران در قرن هشتم - نویسنده کتاب تاریخ گزیده است. این کتاب تاریخ پیامبران، خلفای چهارگانه، خلفای بنی عباس و تاریخ ایران را تا سال ۷۳۰ ه.ق. در بر می‌گیرد.	حمدالله مستوفی
---	-----------------------

تاریخ ادبیات فارسی در قرن نهم

مهم‌ترین رویداد سیاسی و اجتماعی قرن‌های هشتم و نهم: حمله بنیان کن تیمور گورکانی

- نابودی ابنیه فرهنگی، ادبی و اجتماعی کشور - از میان رفتن آنچه از حمله مغول سالم یا نیمه سالم مانده بود، مثل فارس و یا در زمان ایلخانان مغول (جانشینان چنگیز) مختصر تجدید حیاتی یافته بود.	پیامدهای منفی حمله تیمور
---	---------------------------------

- مقارن است با حکومت تیموریان از نیمه دوم قرن هشتم تا اوایل قرن دهم - تأثیر پذیرفتن بازماندگان تیمور، همچون بازماندگان چنگیز، کم و بیش از فرهنگ ایرانی - گسترش هنرهای چون مینیاتور، معماری و تذهیب - ادامه یافتن تاریخ نویسی به همان اسلوب ساده	
--	--

<p>- رونق دوباره ادبیات و آفرینش آثاری ارزشمند هر چند سطحی، تقلیدی و فاقد نوآوری توسط کسانی مانند جامی و دولت‌شاه سمرقندی</p> <p>-علاقه شاهرخ(جانشین تیمور) به هنر و فرهنگ اسلامی و حمایت نمودن از هنرمندان خوشنویس، نقاش و شاعر و برگزیدن شهر هرات به مرکز فرمانروایی خود</p> <p>- هنرمندی و هنردوستی بایسنقر میرزا (پسر و جانشین شاهرخ) و حمایت از نگارش قرآن کریم و شاهنامه فردوسی به خط خوش و آراستن به تصاویر زیبا و خلق آثار ماندگار از هنر اسلامی</p>	<p>وضعیت فرهنگی و ادبی قرن نهم</p>
--	---

شاعران معروف قرن نهم	جامی - شاه نعمت الله ولی
نویسندگان معروف قرن نهم	دولت‌شاه سمرقندی

معروف‌ترین شاعر قرن نهم			آثار	جامی		
مثنوی ای به پیروی از نظامی	تحفه الاحرار	منظوم			آثار	جامی
اثری به تقلید از گلستان سعدی است	بهارستان	منثور				
- به شیوه تذکره الاولیای عطار - در بیان حقایق عرفانی و ذکراحوال عارفان	نفحات الانس					
<p>- از شاعران معروف قرن نهم</p> <p>- در تصوف و طریقت مقامی بلند داشته است</p> <p>- سرسلسله صوفیان نعمت الهی به شمار می رود.</p> <p>- دیوان شعرش مضامین عرفانی دارد.</p>			شاه نعمت الله ولی			
<p>- از نویسندگان قرن نهم</p> <p>- تذکره دولت‌شاه را به تشویق امیر علیشیر نوایی نوشته است. این کتاب شرح احوال بیش از صد تن از شاعران ایرانی از آغاز تا زمان مؤلف است.</p>			دولت‌شاه سمرقندی			

مرور

وضعیت زبان و ادبیات فارسی در قرن هفتم (پس از حمله مغول)

- ۱- کشته و متواری شدن دانشمندان و ادیبان
- ۲- نابودی دربارهای ادب دوست و خاندان‌های فرهنگ پرور
- ۳- نابودی مراکز فرهنگی و ادبی ← سستی و نابسامانی زبان و ادب فارسی
- ۴- پایان یافتن خلافت ← از رواج افتادن رسمیت زبان عربی ← رونق زبان فارسی

- ۵- انتقال قدرت از خراسان به مرکز ایران ← گسترش زبان و ادب فارسی در عراق عجم
- ۶- آثار ارزشمند ← ایجاد زمینه تغییر سبک
- ۷- پدید آمدن قالب‌های جدید در شعر و نثر

وضعیت و ویژگی‌های شعر در قرن هفتم

- ۱- نرم و دلنشین شدن شعر و بهره بردن از معانی عمیق انسانی و آسمانی
- ۲- روی پرتافتن شاعران از حاکمان در نتیجه کم‌رنگ شدن قصیده
- ۳- گسترش قالب غزل به عنوان زبان دل و عشق
- ۴- میدان یافتن قالب مثنوی برای ظهور عاطفه، اخلاق و عرفان (بیان این مفاهیم در قالب مثنوی)
- ۵- سروده شدن آثار ارزشمندی همچون « مثنوی معنوی » به عنوان حماسه‌ای عرفانی که قهرمان آن انسانی است؛ پاک نهاد و خداجو .

وضعیت نثر در قرن هفتم

نثر در این دوره به دو جریان گرایش پیدا کرد. «ساده نویسی» در آثاری مثل طبقات ناصری و مرصادالعباد و دیگری «پیچیده‌نویسی» با محتوای عمدتاً تاریخ حاکمان وقت که در آثاری همچون تاریخ و صاف و تاریخ جهانگشای جوینی دیده می‌شود.

وضعیت شعر و ادب فارسی در قرن هشتم

- گسترش قلمرو رشد و بالندگی زبان و فرهنگ فارسی (از شبه قاره هند تا آسیای صغیر)
- فراهم شدن فرصت برای ابراز عقیده صاحبان مذهب‌های مختلف به دلیل بی اعتقادی برخی از ایلخانان و بی تعصبی برخی دیگر)
 - قرار گرفتن مناطقی از مرکز ایران (عراق عجم) به ویژه شهر شیراز به عنوان مرکز ادبی این عصر
 - از رونق افتادن قصیده سرایی به خاطر از بین رفتن دربارهای ادب دوست ایرانی تبار
 - سست شدن زبان شعر به جز در سروده‌های شاعران شاخصی مثل خواجه و حافظ

وضعیت اجتماعی و فرهنگ و ادب در قرن نهم (حکومت تیموریان)

پیامدها و ویژگی‌های منفی این دوره

- ۱- نابودی بناهای فرهنگی، ادبی و اجتماعی کشور به وسیله تیمور گورکانی
- ۲- از میان رفتن مناطقی از کشور مانند فارس که پس از حمله مغول سالم یا نیمه سالم مانده بود، یا در زمان ایلخانان مغول) جانشینان چنگیز) مختصر تجدید حیات یافته بودند.
- ۳- ادامه ویرانگری تیموریان از نیمه دوم قرن هشتم تا اوایل قرن دهم در ایران.

پیامدها و ویژگی‌های مثبت این دوره

- ۱- تأثیر پذیری بازماندگان تیمور از فرهنگ ایرانی و متمدن شدن آن‌ها
- ۲- گسترش هنرهای همچون مینیاتور، معماری و تذهیب در عهد آنان
- ۳- رواج تاریخ‌نویسی به همان اسلوب ساده
- ۴- رونق گرفتن ادبیات و نوشته شدن آثاری ارزشمند توسط جامی و دولت‌شاه سمرقندی
- ۵- بنیادی نبودن این رونق، سطحی بودن بیشتر کتاب‌های تحقیقی، ادبیات تقلیدی و بدون نوآوری

خودارزیابی

۱- حمله مغول بر محتوای شعر و نثر قرن هفتم چه تأثیراتی گذاشت؟

تباه شدن بنیان فرهنگ و اخلاق، و یأس شاعران و نویسندگان موجب توجه به عرفان شد؛ همچنین، با از بین رفتن دربارهای ادب دوست و انتقال قدرت از خراسان به مرکز ایران، زبان و ادبیات فارسی در عراق عجم نیز گسترش یافت و زمینه‌هایی برای تغییر سبک خراسانی به عراقی ایجاد شد. شعر این عصر نرم و دلنشین و برخوردار از معانی عمیق انسانی و آسمانیست. در این عصر اغلب شعرا از حاکمان روی برگرداندند. سرودن قصیده که در خدمت ستایش شاهان بود و برای مدیحه سرایی کاربرد داشت، از رواج افتاد و به جای آن قالب غزل گسترش یافت؛ البته قالب مثنوی نیز برای ظهور عاطفه، اخلاق و عرفان میدان فراخی پدید آورد و نمونه‌های ارزشمندی مانند مثنوی مولوی سروده شد که می‌توان آن را نوعی حماسه عرفانی نیز تلقی کرد.

۲- دو جریان نثر قرن هفتم را از نظر ویژگی‌های زبانی بررسی کنید.

نثر در این دوره به دو جریان عمده گرایش پیدا کرد؛ یکی «ساده نویسی» در آثاری مثل طبقات ناصری و مرصادالعباد و دیگر «پیچیده نویسی» که محتوایشان عمدتاً تاریخ حاکمان وقت بود. از نمونه‌های آن می‌توان به تاریخ وصاف و تاریخ جهانگشای جوینی اشاره کرد.

۳- شعر سبک عراقی را با شعر سبک خراسانی از نظر قالب مقایسه کنید.

قالب رایج در سبک خراسانی عموماً قصیده بود، در حالی که در سبک عراقی، شعرا به سرودن شعر در قالب غزل تمایل بیشتری نشان دادند.

۴- فکر و اندیشه غالب بر آثار مولانا جلال‌الدین را بیان کنید.

مولانا در دو محور اندیشه و احساس آثار جاودانه‌ای پدید آورد. وی در مثنوی معنوی و دیوان شمس به بیان معارف بشری و مسائل عرفانی پرداخته است.

۵- چه عواملی سبک ادبیات فارسی را از خراسانی به عراقی تغییر داد؟ آنها را بررسی کنید.

تغییر مراکز سیاسی و ادبی از خراسان به عراق عجم و روی کار آمدن حکومت‌های سلجوقی و غزنوی. تباه شدن بنیان فرهنگ و اخلاق، و یأس شاعران و نویسندگان موجب توجه به عرفان شد. با از بین رفتن دربارهای ادب دوست، انتقال قدرت از خراسان به مرکز ایران، زبان و ادبیات فارسی در عراق عجم نیز گسترش یافت و زمینه‌هایی برای تغییر سبک خراسانی به عراقی ایجاد شد.

۶- کدام یک از ویژگی‌های فکری سبک عراقی موجب پیدایش عرفان در قرن هفتم شد؟

